

ภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ไทย ในสื่อต่างชาติหลังการรัฐประหาร 2549*

พวงทอง ภวัครพันธุ์

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 40:
กรกฎาคม 2563 - มิถุนายน 2564

บทความ

Image of the Thai Monarchy in the Foreign Press after the 2006 Coup d'état

Puangthong Pawakapan

Department of International Relations
Faculty of Political Science Chulalongkorn University

contact: p.pawakapan@gmail.com

*บทความนี้ได้รับการพัฒนาจากงานวิจัยหัวข้อ "The Foreign Press' Changing Perceptions of Thailand's Monarchy" ในระหว่างที่ผู้เขียนเป็นนักวิจัยอาคันตุกะ (visiting research scholar) ณ The Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS) ประเทศสิงคโปร์ ซึ่งได้รับการเผยแพร่ครั้งแรกภายใต้ชื่อ "The Foreign Press' Changing Perceptions of Thailand's Monarchy" (Trends in Southeast Asia 2015, Issue 18, Singapore: ISEAS - Yusof Ishak Institute, 2015) และต่อมาได้รับการปรับปรุงเพื่อตีพิมพ์เป็นบทความ "The Foreign Press and its Changing Perceptions of the Thai Monarchy" ในหนังสือ *After the Coup: The National Council for Peace and Order Era and the Future of Thailand*, edited by: Michael J Montesano, Terence Chong and Shu Xun Mark Heng (2019) สำหรับการเผยแพร่เป็นภาษาไทยครั้งนี้ ผู้เขียนได้รับอนุญาตจาก ISEAS-Yusof Ishak Institute และได้ทำการปรับปรุงเนื้อหาบางส่วนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิของวารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บทความนี้นำเสนอประเด็นอภิปรายเกี่ยวกับการรับรู้ของสื่อต่างชาติต่อสถาบันกษัตริย์ในประเทศไทยที่เปลี่ยนแปลงไปนับตั้งแต่การรัฐประหาร พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา ซึ่งมีแนวโน้มที่แตกต่างไปจากการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ตั้งแต่ยุคสงครามเย็นจนถึงก่อนการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 จากที่มักเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ในแง่บวก มาเป็นการรายงานและแสดงความคิดเห็นต่อสถาบันกษัตริย์อย่างตรงไปตรงมามากขึ้น โดยผู้เขียนเสนอว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ที่เปลี่ยนไปนี้ ประกอบด้วย ความขัดแย้งทางการเมืองแบบแบ่งขั้ว หรือ “การเมืองสีเสื้อ” การขับเคลื่อนทางการเมืองของเครือข่ายกษัตริย์นิยม การดำเนินคดีกับบุคคลภายใต้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 112 ที่มีจำนวนมากขึ้น และการเข้าถึงแหล่งข่าวที่หลากหลายมากขึ้น

คำสำคัญ: สถาบันกษัตริย์ในประเทศไทย, สื่อต่างชาติ, รัฐประหาร พ.ศ. 2549

บทคัดย่อ

ABSTRACT

This paper discusses the changing perceptions towards the Thai monarchy among the foreign journalists since the 2006 coup d'état. From the cold-war era to mid 2000's, foreign news reporting on the Thai monarchy had been presented in a more positive tone. Since the 2006 coup d'état, however, there have been an increasing number of reports and commentaries in a more critical tone. The author points out that these changes are consequences of the following factors: the colour-based political polarization, political mobilizations by the royalist networks, the increase in prosecution under the lèse-majesté law and the foreign journalists' access to more diverse sources.

Keywords: Thai monarchy, foreign press, the 2006 coup d'état

บทนำ

หากเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก่อนปีพ.ศ. 2549 ประเทศไทยที่ปรากฏในรายงานของสื่อต่างชาติมีภาพลักษณ์ที่ดีกว่ามาก ทั้งในแง่ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางการเมือง สถาบันกษัตริย์ถูกมองว่าเป็นพลังสำคัญที่อยู่เบื้องหลังเสถียรภาพดังกล่าว ไทยถูกมองว่าจะเป็นผู้เล่นสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน และเป็นตัวแบบของการพัฒนาประชาธิปไตยให้กับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค แต่หลังการรัฐประหารปี 2549 และ 2557 อันเป็นการยึดอำนาจรัฐจากรัฐบาลของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตรตามลำดับ ภาพลักษณ์ของไทยและบทบาทของตัวแสดงหลักในการเมืองไทยที่ปรากฏในสื่อต่างชาติก็เปลี่ยนไป การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนคือรายงานข่าวเกี่ยวกับบทบาทของสถาบันกษัตริย์ที่มีจำนวนมากขึ้น และมีความเห็นในเชิงวิพากษ์มากขึ้น ดังตัวอย่างพาดหัวข่าวหรือชื่อรายงานของสื่อต่างชาติ เช่น “The King and Its Crisis: A right Royal Mess (*The Economist* 2008)”, “Thai Monarch Is a Factor in Dispute” (*Wall Street Journal* 2014)

แม้ว่าสถาบันกษัตริย์จะคงภาพลักษณ์ของการเป็นกษัตริย์ในจารีตของศาสนาพุทธ-พราหมณ์ที่กษัตริย์มีสถานะกึ่งเทพ แต่สมาชิกของราชวงศ์ไทยก็ให้ความสำคัญกับการมีภาพลักษณ์ที่ทันสมัยแบบอย่างมากเช่นกัน ดังจะเห็นได้ว่านับตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 กษัตริย์ในราชวงศ์จักรีได้รับเอาวัฒนธรรมจากตะวันตกมามากขึ้น ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม กฎเกณฑ์มารยาทในราชสำนัก การแต่งกาย และอาหาร (Peleggi 2002) ภาพความทันสมัยเหล่านี้ถูกเผยแพร่ทั้งในประเทศและในสื่อต่างชาติ ดังที่คนไทยคุ้นเคยกับภาพถ่ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระราชินีนาถสิริกิติ์ในการเสด็จประพาสประเทศต่าง ๆ ในช่วงทศวรรษ 2500 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสองพระองค์ได้รับการต้อนรับอย่างสมพระเกียรติจากรัฐบาลและชาวต่างชาติ อีกทั้งในการเฉลิมฉลองครบ 60 ปีของการครองราชย์ของในหลวง รัชกาลที่ 9 ได้มีการเชิญกษัตริย์และสมาชิกราชวงศ์จาก 25 ประเทศทั่วโลกให้เข้าร่วมในงานนี้ กรณีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าสถาบันกษัตริย์ไทยให้ความสำคัญอย่างสูงต่อการยอมรับของ

นานาชาติ อีกทั้งเมื่อมีรายงานข่าวในเชิงลบเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ ก็มีการโต้แย้งหรือปกป้องในรูปแบบต่างๆ ออกมา ไม่ว่าจะเป็นการให้สัมภาษณ์ของปัญญาชนฝ่ายนิยมกษัตริย์ (royalist) และการเผยแพร่สิ่งพิมพ์ต่างๆ (เช่น Grossman and Faulder 2011, Bowornsak Uwanno 2009 and 2014.)

ด้วยเหตุผลข้างต้น บทความนี้จึงต้องการพิจารณาภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ไทยที่นำเสนอผ่านรายงานข่าวตั้งแต่การรัฐประหารปี 2549 เป็นต้นมา โดยมุ่งตอบคำถามว่าอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความรับรู้ (perception) ของสื่อต่างชาติ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหารปี 2549 ผู้เขียนจำเป็นต้องพิจารณาภาพลักษณ์ของกษัตริย์ในสื่อต่างชาติก่อนหน้าปี 2549 เพื่อเป็นกรอบในการเปรียบเทียบด้วย

แนวทางการวิเคราะห์และวิธีการศึกษา

ผลกระทบของสื่อสารมวลชนที่มีต่อการรับรู้ของปัจเจกชนและสังคมเป็นสิ่งที่ยอมรับกันในการนิเทศศาสตร์และสังคมวิทยามานานแล้ว ทฤษฎีการปลูกฝัง (cultivation theory) เป็นทฤษฎีที่รู้จักกันดีหลายทศวรรษและมีการพัฒนาต่อมา โดยมองว่าสื่อมีอิทธิพลต่อการรับรู้ความเป็นจริง ความคิด อุดมการณ์ และพฤติกรรมของคนในสังคม แม้ว่าสารที่เสนอนั้นอาจไม่ตรงกับความเป็นจริงเสมอไป แต่หากบุคคลนั้นๆ รับสารนั้นอย่างต่อเนื่อง เขาก็จะรับเอาคุณค่าและอุดมการณ์ที่แฝงมากับสื่อนั้นด้วย (Shrum 2017) งานที่ศึกษาการใช้สื่อรูปแบบต่างๆ เพื่อสนับสนุนอุดมการณ์ของรัฐไม่ใช่เรื่องใหม่ ประเทศไทยก็ใช้กลไกนี้อย่างต่อเนื่องยาวนาน ทั้งเพื่อต่อต้านการขยายตัวของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในช่วงสงครามเย็นและสนับสนุนการทำสงครามในประเทศเพื่อนบ้านของไทย (พวงทอง ภวัครพันธุ์ 2556, 31-65) ตลอดจนส่งเสริมสถานะของสถาบันกษัตริย์ (ธนาวิ โชติประดิษฐ 2563)

อย่างไรก็ตาม บทความชิ้นนี้ไม่ได้ต้องการศึกษาผลกระทบของการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ไทยโดยสื่อต่างชาติ แต่ต้องการศึกษา “การรับรู้” (perception) ของสื่อต่างชาติเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ไทยที่ปรากฏผ่านการนำเสนอภาพลักษณ์ทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ไทย และวิเคราะห์ว่าอะไรคือปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการรับรู้ดังกล่าว

ตั้งแต่หลังการรัฐประหารในปี 2549 อันเป็นช่วงเวลาที่มีผู้เขียนพบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงในแนวทางการนำเสนอเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ไทยอย่างเห็นได้ชัด ความเปลี่ยนแปลงนี้เกิดจากหลายปัจจัย ได้แก่ นักข่าวรุ่นใหม่ที่ไม่ได้อยู่ภายใต้อิทธิพลของอุดมการณ์ต่อต้านคอมมิวนิสต์ในยุคหลังสงครามเย็น แหล่งข้อมูลที่หลากหลายมากขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่ในแวดวงของชนชั้นนำ และประการสำคัญที่สุดคือ พฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลและกลุ่มที่จัดอยู่ในเครือข่ายชนชั้นนำอนุรักษนิยม ตามนิยาม “network monarchy” หรือ “ระบอบกษัตริย์เชิงเครือข่าย” ที่เสนอโดยดันแคน แมคคาร์โก (Duncan McCargo (2005)) อันเป็นระบบพันธมิตรแบบหลวมๆ ที่มีสถาบันกษัตริย์ภายใต้ในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นศูนย์กลางของปฏิบัติการของพวกเขาเพื่ออ้างอำนาจนำทางการเมืองของสถาบันกษัตริย์และกลุ่มการเมืองในเครือข่ายกษัตริย์นิยมภายใต้ระบอบที่เรียกว่า “ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข” เพื่อคัดล้างถ่วงดุลไปจนถึงบ่อนเซาะเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตยแบบการเลือกตั้ง-รัฐสภา-และนักการเมือง แม้ว่าดันแคน แมคคาร์โกจะชี้ว่าองค์มนตรีภายใต้การนำของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีบทบาทนำในระบอบเครือข่ายนี้ แต่ผู้เขียนเห็นว่าระบอบกษัตริย์เชิงเครือข่ายนี้มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ โดยในบางสถานการณ์ บางกลุ่มสามารถมีบทบาทเด่นขึ้นมาในช่วงเวลาหนึ่งได้ สำหรับกลุ่มที่มีบทบาทเด่นในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ทหาร กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และพรรคประชาธิปัตย์ อย่างไรก็ตาม การกระทำของกลุ่มการเมืองในเครือข่ายกษัตริย์ไม่จำเป็นต้องส่งผลให้อำนาจนำของกษัตริย์เติบโตเข้มแข็งเสมอไป หากแต่ผลที่ปรากฏออกมาอาจเป็นตรงกันข้ามก็ได้ ดังที่ผู้เขียนจะได้แสดงให้เห็นในบทความนี้

ข้อมูลที่ใช้ศึกษาในบทความวิจัยชิ้นนี้มาจากบทความจำนวนมากของสำนักข่าวใหญ่ทั่วโลก อาทิเช่น The Economist, The Wall Street Journal, New York Times, Associated Press, Reuters, BBC, Time เป็นต้น ผู้อ่านทั่วโลกสามารถเข้าถึงรายงานข่าวเหล่านี้ได้ทั้งจากสิ่งพิมพ์และช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้ ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวต่างประเทศที่ประจำอยู่ในประเทศไทยจำนวน 7 คน และประจำอยู่ในประเทศสิงคโปร์แต่เคย

ทำงานในประเทศไทยและยังเขียนรายงานข่าวเกี่ยวกับไทยอย่างสม่ำเสมออีก 1 คน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจกระทบกับการทำงานของเขาในประเทศไทย ผู้สื่อข่าวทุกคนประสงค์ปิดบังชื่อจริงของพวกเขา แต่ผู้เขียนได้ให้ข้อมูลอย่างย่อเกี่ยวกับสำนักข่าวของผู้สื่อข่าวแต่ละคน และระยะเวลาที่พวกเขามีประสบการณ์ในเมืองไทย ข้อมูลนี้จะปรากฏอยู่ในเชิงอรรถเมื่อผู้เขียนเอ่ยถึงพวกเขาเป็นครั้งแรก

นอกจากนี้ ดังที่ผู้เขียนได้ระบุไว้ข้างต้นว่ามีความจำเป็นต้องวิเคราะห์การนำเสนอเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ไทยโดยสื่อต่างชาติในช่วงก่อนการรัฐประหารปี 2549 เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังการรัฐประหาร 2549 ผู้เขียนได้ใช้รายงานข่าวและบทความที่รวบรวมไว้ในหนังสือชื่อ *The King of Thailand in World Focus* ที่มีนักข่าวที่คร่ำหวอดกับการเมืองไทยมากกว่าสองทศวรรษเป็นบรรณาธิการคือ เดนิส ดี เกรย์ (Denis D. Gray) และ โดมินิค ฟอลเดอร์ (Dominic Faulder) (2008) ซึ่งจัดพิมพ์โดยสมาคมผู้สื่อข่าวต่างประเทศในประเทศไทย (Foreign Correspondents Club of Thailand - FCCT) หนังสือเล่มนี้ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 2531 ในวโรกาสที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระชนมายุครบ 60 พรรษา โดยรวบรวมข่าว บทความ ภาพข่าวตั้งแต่ปี 2470 อันเป็นปีประสูติของรัชกาลที่ 9 จนถึงปี 2530 ต่อมา FCCT ได้ปรับปรุงหนังสือนี้และตีพิมพ์อีกครั้งในปี 2550 อันเป็นปีที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระชนมายุครบ 80 พรรษา เนื้อหาของฉบับปี 2550 ครอบคลุมช่วงเวลาระหว่างปี 2489 จนถึงปี 2549 ซึ่งตรงกับปีที่ครองราชย์ครบ 60 ปี โดยในเล่มประกอบด้วยรายงานข่าวและบทความรวม 167 ชิ้นจากสำนักข่าว 56 แห่งทั่วโลก ซึ่งผู้เขียนได้ใช้ฉบับที่ตีพิมพ์ครั้งที่ 2 ในปี 2551 (Gray and Faulder 2008) เป็นข้อมูลหลักสำหรับการวิเคราะห์

ภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ก่อนรัฐประหาร 2549

ถ้อยคำยกย่องสรรเสริญบทบาทของในหลวงรัชกาลที่ 9 ปรากฏอยู่ทั่วไปในหนังสือ *The King of Thailand in World Focus* อาทิเช่น ทรงเป็นดังจิตวิญญาณของชาติไทย (the embodiment of the nation's spirit), ผู้ทรงพระบารมีสูงสุด (the supreme moral authority), ผู้สร้างสันติภาพ (the peacemaker), กษัตริย์นักพัฒนา (the development

monarch), เสาหลักแห่งเสถียรภาพ (the pillar of stability), กษัตริย์ประชาธิปไตย (the democratic king) เป็นต้น คำอธิบายคุณสมบัติเหล่านี้สะท้อนสถานะของ “กษัตริย์ที่ครองราชย์นานที่สุดของโลกที่มองผ่านสายตาของผู้สื่อข่าวและช่างภาพต่างชาติตลอดช่วงเวลาเกือบ 6 ทศวรรษแห่งความยุ่งเหยิงวุ่นวายและซับซ้อน” (Gray and Faulder 2008, inside cover) จนกล่าวได้ว่าสื่อต่างชาติมีความเห็นร่วมกันว่า ช่วงเวลา 6 ทศวรรษภายใต้รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการธำรงรักษาเสถียรภาพและพัฒนาการทางการเมืองของไทย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าภาพลักษณ์ของรัชกาลที่ 9 ที่ปรากฏในหนังสือส่วนใหญ่เป็นไปในเชิงบวก แต่ไม่ได้หมายความว่าสื่อทั้งหมดจะยอมรับคำอธิบายแบบทางการของไทยที่ว่าสถาบันกษัตริย์อยู่เหนือการเมืองหรือไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง พวกเขาตระหนักถึงอิทธิพลและบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสงครามเย็น อันเป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์พยายามฟื้นฟูและสร้างสมอำนาจของตนขึ้นมา หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 ดังเช่นที่ผู้สื่อข่าวต่างชาติตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ได้บรรยายไว้อย่างเปิดเผยว่า การรับรองของกษัตริย์เป็นที่มาของความชอบธรรมและอำนาจในการปกครองที่สำคัญยิ่งสำหรับรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐบาลทหาร

ตัวอย่างเช่น บทความในปี 2503 ที่ชื่อ “The King of Siam” ในหนังสือพิมพ์ *The Observer* ของอังกฤษชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงความตึงเครียดขัดแย้งระหว่างในหลวงรัชกาลที่ 9 กับจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งกลายเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการประกอบพระราชกรณียกิจสาธารณะของพระองค์ จนกระทั่งจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ทำรัฐประหารในปี 2500 นำมาสู่ความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างรัฐบาลและรัชกาลที่ 9 ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนผ่าน (transform) บทบาทของกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (the constitutional monarchy) ของรัชกาลที่ 9 จนทำให้ความสนใจทางการเมืองของรัชกาลที่ 9 เพิ่มขึ้น รวมทั้งความนิยมในหมู่ประชาชนก็เติบโตขึ้นอย่างเห็นได้ชัด บทความนี้สรุปว่า “พื้นฐานของการปกครองไทยยังคงอยู่ที่กษัตริย์และกลุ่มทหารที่มีอำนาจ” (*The Observer* 1960, 49-51)

นิตยสาร *Time* ในปี 2509 ระบุว่าสถานะที่ทรงอำนาจของสถาบันกษัตริย์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความมั่นคงและเสถียรภาพของประเทศ และยังชี้ว่าเป็นที่รู้กันว่าในหลวง

รัชกาลที่ 9 สนับสนุนการยึดอำนาจของจอมพลสฤษดิ์ ฉะนั้น เพื่อแสดงถึงความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและเพื่อสร้างการสนับสนุนจากประชาชน จอมพลสฤษดิ์จึงตั้งใจเสริมสร้างภาพลักษณ์กษัตริย์ที่ทรงเกียรติและพระราชินีที่งดงามของพระองค์ โดยจอมพลสฤษดิ์และสถาบันกษัตริย์ได้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด ฉะนั้น เมื่อเข้าสู่ยุคของระบอบทหารของจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร อำนาจที่เพิ่มขึ้นของกษัตริย์ได้ทำให้พระองค์เป็น “มากกว่าบัลลังก์ที่อยู่เบื้องหลังอำนาจ” (Time 1966, 53-56)

ในขณะที่นักวิชาการและนักศึกษาไทยได้เรียนรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างสถาบันกษัตริย์ รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ และสหรัฐอเมริกาจากงานในยุคนักเบิกของทักษ์ เฉลิมเตียรณ (Thak Chalermtiarana 1979) แต่สื่อต่างชาติได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์นี้มาตั้งแต่ทศวรรษ 2500 เช่น *The Observer* ในปี 2503 บรรยายว่าเห็นได้ว่าเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงรัฐบาลจอมพล ป. แล้ว รัชกาลที่ 9 ทรงมีความสุขมากขึ้นในช่วงรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ทั้งสองฝ่ายมีการปรึกษาหารือกันมากขึ้น บรรยายกาศอันตึงเครียดหายไป และรัชกาลที่ 9 ก็ดูผ่อนคลายมากขึ้น (*The Observer* 1960, 49-51)

สื่อต่างชาติยังได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของกษัตริย์ในปฏิบัติการต่อต้านคอมมิวนิสต์ของไทยที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาด้วย *Time* ชี้ว่าการเสด็จเยือนชนบทอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยและโครงการพัฒนาชนบทจำนวนมากมายของในหลวงรัชกาลที่ 9 เป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งต่อภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ ซึ่งได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นไทย ที่ใช้เพื่อต่อต้านการรุกรานของลัทธิคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ การที่พระองค์สนับสนุนความร่วมมือทางทหารระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกา ผ่านพระราชดำรัสทั้งในประเทศและในระหว่างเสด็จเยือนต่างประเทศ มีความสำคัญอย่างยิ่งในการทำให้ประชาชนไทยสนับสนุนความร่วมมือระหว่างสองประเทศในปฏิบัติการสงครามเวียดนามของสหรัฐอเมริกา แม้แต่เจ้าหน้าที่ของสำนักงานข่าวสารของสหรัฐฯ (USIS) ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติการสงครามจิตวิทยาและการโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านคอมมิวนิสต์ก็ยังลงความเห็นว่าการใช้เงินสนับสนุนของสำนักงานข่าวสารของสหรัฐฯ เพื่อขยายความนิยมในพระองค์เป็นสิ่งที่คุ้มค่าที่สุด (Time 1966, 53-56) นอกจากนี้ โครงการหลวงเป็นประเด็นที่สื่อต่างชาติให้ความสำคัญอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าหนังสือ *The King of Thailand in World's Focus*

มีบทที่รวบรวมข้อเขียนเกี่ยวกับโครงการพระราชดำริเป็นการเฉพาะ

ผู้สื่อข่าวที่ทำข่าวในประเทศไทยในช่วงสงครามเย็นจะตระหนักดีว่าบทบาทของสถาบันกษัตริย์ของไทยไม่ได้ตรงตามกรอบแนวคิดว่าด้วยกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ (a constitutional monarchy) อย่างเคร่งครัด หรืออยู่เหนือการเมืองอย่างแท้จริง แต่พวกเขาก็ไม่ได้คิดว่าเป็นปัญหาสำคัญของการเมืองไทย ดังเช่นบทความในปี 2524 ของนิตยสาร *Far Eastern Economic Review (FEER)* ได้เสนอการวิเคราะห์อย่างตรงไปมาว่า สถาบันกษัตริย์เป็นปัจจัยสำคัญที่อาจนำไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวของกลุ่มการเมืองก็ได้ โดยบทความชิ้นนี้วิเคราะห์การรัฐประหารที่ล้มเหลวของทหารหนุ่มกลุ่มยังเติร์ก ที่พยายามยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ในปี 2524 *FEER* ระบุว่าเมื่อกลุ่มยังเติร์กทำรัฐประหารในเช้าวันที่ 1 เมษายน และในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้เสด็จออกจากกรุงเทพฯ ไปพบพลเอกเปรมที่โคราช ส่งผลให้กลุ่มยังเติร์กพ่ายแพ้ในทันที แม้วาระรัชกาลที่ 9 จะไม่ได้แสดงความเห็นใดๆ ต่อสาธารณะเลย แต่การที่พระองค์ปรากฏกายที่โคราช ก็ส่งผลให้ดุลอำนาจของพลเอกเปรมเพิ่มขึ้นทันที เสมือนการมอบความชอบธรรมให้กับรัฐบาลพลเอกเปรมบริหารประเทศต่อไป (Jenkins and Bowing 1981, 96-99)

แม้ว่า *FEER* จะชี้ให้เห็นการแทรกแซงทางการเมืองที่อาจส่งผลเชิงลบต่อสถาบันกษัตริย์ แต่ประเด็นนี้ก็ไม่ได้ถูกนำเสนอเชิงวิพากษ์แต่อย่างใด ในบทความเดียวกันยังตอกย้ำว่า “ในหลวงในฐานะสัญลักษณ์ของชาติสามารถอยู่เหนือโลกของการเมืองได้ตราบนานเท่าที่บุคคลหรือสถาบันนั้นสามารถที่จะเป็นรัฐบาลที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและไม่เลวร้ายจนเกินไป” ในทำนองเดียวกับรัฐบาลสฤษดิ์และเปรม (Jenkins and Bowing 1981, 96-99) สื่อต่างชาติยังมองว่า เมื่อไรที่ระบอบทหารทุจริตและกดขี่ประชาชนในระดับที่รับไม่ได้ ดังเช่นรัฐบาลถนอม-ประภาสในปี 2516 และรัฐบาลพลเอกสุจินดา คราประยูรในปี 2535 กษัตริย์ก็จะเข้าแทรกแซง รัชกาลที่ 9 ทรงวางตนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ทรงความยุติธรรม ผู้สามารถปลดระเบิดเวลาก่อนที่สังคมจะเผชิญกับความย่อยยับได้อย่างเท่าทันเวลา พระองค์ไม่มีผลประโยชน์ส่วนตนหรือเข้าข้างฝ่ายใด พระองค์ไม่เหมือนกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญในที่อื่นๆ เพราะบารมีของพระองค์มาจากความดีและการกระทำของพระองค์ เพื่อสร้างความผาสุกให้กับประชาชนของพระองค์ (*Far Eastern Economic Review* 1974,

47-49; Time 1991, 100-103) อาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งก็คือ ในทัศนะของสื่อต่างชาติ กษัตริย์ไทยไม่ได้อยู่เหนือการเมืองอย่างเคร่งครัด แต่ก็ไม่ได้เป็นคู่กรณีในความขัดแย้งทางการเมือง ในแง่นี้ สื่อต่างชาติได้น้อมรับและช่วยป่าวประกาศความชอบธรรมและลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใครของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของ ไทยนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม คำอธิบายข้างต้นมีความลักลั่นไม่ลงรอย (discrepancy) ในการให้ เหตุผลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับระบอบทหาร ในด้านหนึ่ง สื่อต่างชาติมักมองสถาบันกษัตริย์ในเชิงบวกและเห็นว่าการอนุมัติ (approval) ของกษัตริย์สำคัญ ต่อความชอบธรรมของระบอบทหาร ขณะเดียวกันสื่อต่างชาติมักประเมินระบอบอำนาจนิยม ทหารในเชิงลบ แม้ว่าอุดมการณ์ราชาชาตินิยมของทหารและการยึดมั่นในการะกิจปกป้อง สถาบันนับตั้งแต่สมัยจอมพลสฤษดิ์ ได้เปิดโอกาสให้สถาบันกษัตริย์สถาปนาอำนาจและ สถานะอันสูงสุดได้ แต่ในอีกด้านหนึ่ง สื่อต่างชาติมีทัศนะว่าประเทศไทยไม่สามารถฝาก ความหวังไว้กับผู้นำทหารที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้กับตนเอง ฉะนั้น ยิ่งอำนาจการเมือง ของสถาบันกษัตริย์แข็งแกร่งขึ้น ก็ยิ่งช่วยรักษาดุลยภาพให้การเมืองไทยได้ดีขึ้น ดังเช่น ทัศนะของหนังสือพิมพ์ *The Observer* (1960, 49-51) ฉะนั้น รัชกาลที่ 9 จึงมักถูกนำ เสนอในฐานะกษัตริย์ประชาธิปไตย แม้ว่าจะมีพันธมิตรเป็นทหารที่เป็นอุปสรรคต่อระบอบ ประชาธิปไตยก็ตาม

นับตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 สื่อต่างชาติได้ช่วยเผยแพร่ภาพลักษณ์กษัตริย์ ผู้ปกป้องประชาธิปไตยของรัชกาลที่ 9 มากขึ้น อันเป็นผลมาจากเหตุการณ์ที่วังได้ตัดสินใจ อนุญาตให้นักศึกษาและประชาชนหลบหนีความรุนแรงจากทหารเข้าไปในเขตวังสวน จิตรลดา และการเข้าแทรกแซงจนทำให้จอมพลถนอม-ประภาสลงจากอำนาจ (O'Loughlin 1973, 90-91) อย่างไรก็ตาม สื่อต่างชาติกลับไม่กล่าวถึงการนิ่งเฉยของราชวงศ์ใน กรณีการสังหารหมู่นักศึกษาประชาชนเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 ภาพลักษณ์กษัตริย์ นักประชาธิปไตยได้รับการตอกย้ำอีกครั้งในเหตุการณ์พฤษภาเลือด 2535 สื่อต่างชาติมอง ว่าวังได้เข้าแทรกแซงจนสามารถยุติภาวะจลาจล-การนองเลือด และทำให้รัฐบาลทหารของ พลเอกสุจินดา คราประยูร ลาออก และกองทัพถอยออกจากการเมืองได้ ภาพถ่ายที่พลเอก

สุจินดา และพลตรีจำลอง ศรีเมือง ผู้นำฝ่ายต่อต้านทหาร เข้าเฝ้ารัชกาลที่ 9 กลายเป็นสัญลักษณ์ของการแทรกแซงทางการเมืองของรัชกาลที่ 9 ในช่วงเวลาที่เหมาะสมและก่อประโยชน์ให้กับสังคมและประชาชน ถูกผลิตซ้ำแล้วซ้ำเล่าโดยสื่อต่างชาติ (Gray and Faulder 2008, 100-103)

ที่น่าสนใจก็คือ ทศนะทำนองเดียวกันนี้ก็ปรากฏในงานของนักวิชาการต่างชาติที่ศึกษาเรื่องไทยในช่วงสงครามเย็นเช่นเดียวกัน ดังที่ เบเนดิก แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson 1978) ได้ชี้ว่า แทนที่นักวิชาการต่างชาติจะศึกษาด้วยการตั้งคำถามกับสิ่งที่ตนศึกษา พวกเขากลับมีแนวโน้มที่จะมองบทบาทของสถาบันกษัตริย์ว่าเป็นสิ่งที่โดดเด่นมีลักษณะเฉพาะที่ทำให้สังคมไทยแตกต่างจากสังคมอื่น เพราะว่่านักวิชาการที่ศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในรุ่นนี้เติบโตมาในกระแสต่อต้านระบอบอาณานิคม พวกเขาจึงมีแนวโน้มที่จะรับเอาวิธีการศึกษาที่เชื่อว่าตนต้องมองสิ่งที่ตนศึกษาผ่านสายตาของวัฒนธรรมท้องถิ่นและชาตินิยม และไม่ควรศึกษาด้วยมุมมองแบบตะวันตกหรือเจ้าอาณานิคม ในกรณีของไทยศึกษา ราชนวงศ์จักรีมักถูกนำเสนอว่ามีบทบาทในการนำประเทศไปสู่ความทันสมัย ซึ่งในแง่นี้ นักวิชาการต่างชาติที่ศึกษาเรื่องไทยจึงทำหน้าที่ช่วยผลิตซ้ำอุดมการณ์ราชาชาตินิยม (ดูแนวคิดราชาชาตินิยมใน ธงชัย วินิจจะกูล 2559, 5-20) นั่นเอง บทความของ *Far Eastern Economic Review (FEER)* ที่ตีพิมพ์ 3 เดือนหลังเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เป็นตัวอย่างที่สะท้อนแนวการวิเคราะห์ดังกล่าวได้ดีมา โดย *FEER* ได้จัดวางตำแหน่งของรัชกาลที่ 9 ไว้ในระดับเดียวกันหรือสูงกว่าผู้นำชาตินิยมที่ต่อต้านระบอบอาณานิคมในภูมิภาคไว้ว่า “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้สร้างผู้นำที่โดดเด่นมากมาย อาทิ โฮจิมินห์ สี่หนุ นายพลโว เหวียน ซึบ (Vo Nguyen Giap) เป็นต้น หากเป็นเมื่อ 3 เดือนก่อนผมคงไม่กล้าพูดประโยคนี้ แต่ (ตอนนี้ผมคิดว่า) กษัตริย์ภูมิพลอาจจะถูกจำในฐานะผู้นำที่โดดเด่นที่สุดในหมู่คนเหล่านี้ก็ได้” (Allman 1973, 156-157)

ภายใต้บริบทที่ประเทศไทยถูกปกครองด้วยระบอบทหารและกำลังเผชิญภัยจากคอมมิวนิสต์ สื่อมวลชนต่างชาติส่วนใหญ่จึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อว่าระบอบประชาธิปไตยที่เพิ่งเริ่มก่อตัวของไทยต้องการผู้นำที่มีบารมี ทรงไว้ซึ่งคุณธรรม และสามารถผนึกรวมคนในชาติไว้ได้ ซึ่งมีแต่ในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่มีความสามารถที่จะทำเช่นนี้ได้ (สัมภาษณ์ Dane G,

กรุงเทพฯ, 25 มิถุนายน 2558)¹ พวกเขาจึงสมัครใจที่จะช่วยสร้างภาพลักษณ์กษัตริย์ผู้ทรงธรรมของรัชกาลที่ 9 ในสายตาประชาคมโลก กระนั้น พวกเขาไม่ได้วิเคราะห์ว่าความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับกองทัพมีส่วนอย่างไรในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบทหาร และยังทิ้งผลพวงให้การเมืองไทยในปัจจุบันอย่างไร

ช่วงเวลาระหว่างปีพ.ศ. 2535-2549 อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่พระบารมีของรัชกาลที่ 9 ขึ้นสูงสุดก็ว่าได้ เป็นช่วงเวลาที่ประเทศไทยปกครองด้วยรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งและมีเสถียรภาพพอสมควร แม้ว่าในบรรดารัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง มีแต่รัฐบาลของทักษิณเท่านั้นที่อยู่ครบวาระ 4 ปี สื่อต่างชาติต่างเชื่อว่ารัฐประหารเป็นสิ่งล้ำสมัยจะไม่เกิดขึ้นในไทยอีกแล้ว ฉะนั้น เมื่อไม่มีวิกฤติการณ์ทางการเมืองก็ไม่จำเป็นที่สถาบันกษัตริย์ต้องแทรกแซงการเมืองโดยตรงอีกต่อไป สื่อมวลชนต่างชาติที่เข้ามาทำข่าวในไทยในช่วงเวลานี้จึงมีแนวโน้มที่จะรับเอาทัศนคติที่ว่ากษัตริย์อยู่เหนือการเมืองหรือไม่ได้เป็นตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญ นอกจากนี้ บทบาทที่คลุมเครือไม่ชัดเจนของสถาบันกษัตริย์เป็นการยากสำหรับสื่อต่างชาติที่จะแสดงหลักฐานที่ชี้ว่ามีการแทรกแซงจากสถาบันโดยตรง พวกเขาทำได้แค่กล่าวว่ากษัตริย์ได้ลงพระปรมาภิไธยรับรองรัฐบาลทหารเท่านั้น อีกทั้งสื่อก็ไม่ได้มองว่าพระราชดำรัสและคำแนะนำที่รัชกาลที่ 9 มีให้กับรัฐบาลและข้าราชการในโอกาสสำคัญประจำปี เป็นการแทรกแซงทางการเมือง แต่เป็นการแสดงพระมหากรุณาธิคุณและความห่วงใยที่มีให้กับราษฎรเท่านั้น รวมทั้งโครงการในพระราชดำริก็เป็นหลักฐานชัดเจนที่ใช้ยืนยันบทบาทด้านการพัฒนาเพื่อประชาชนของพระองค์ (สัมภาษณ์ผ่านอีเมล P. Friendly, 16 และ 23 พฤษภาคม 2558)²

อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงกลางปี 2549 การเมืองไทยได้ก้าวเข้าสู่วิกฤติการณ์ใหม่ดังปรากฏว่าศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งให้การเลือกตั้งในเดือนเมษายน 2549 เป็นโมฆะ ขณะ

¹ Dane G. (นามสมมติ) เป็นบรรณาธิการของสำนักข่าวใหญ่ของสหรัฐอเมริกาที่ผลิตข่าวขายให้สำนักข่าวทั่วโลก เขาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่คริสต์ทศวรรษ 1970

² P. Friendly (นามสมมติ) เข้ามาประจำอยู่ในประเทศไทยในปี พ.ศ.2530 โดยทำงานให้กับนิตยสารรายสัปดาห์ เขาออกจากประเทศไทยก่อนปี 2549

ที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย อันเป็นขบวนการที่ใช้สื่อเสียงเป็นสัญลักษณ์ของกลุ่มได้โจมตีหักฉีกหนักหน่วงขึ้น เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นในบรรยากาศที่รัฐบาลและภาคส่วนต่างๆ กำลังจัดเตรียมงานเฉลิมฉลองในวาระการครองราชย์ครบ 60 ปีของรัชกาลที่ 9 ผู้สืบทอดต่างชาติในไทยยังเชื่อว่าด้วยพระบารมีของรัชกาลที่ 9 พระองค์จะสามารถช่วยให้ประเทศผ่านพ้นวิกฤติครั้งนี้ได้อีกครั้งหนึ่ง (ดูบทความของสำนักข่าว Reuters, AP, the Christian Science Monitor, BBC, and AFP ใน Gray and Faulder 2008, 198-205)

โดยสรุป ในช่วง 60 ปีแรกที่ทรงครองราชย์ ในหลวงรัชกาลที่ 9 ได้รับการยกย่องชื่นชมจากสื่อต่างชาติทั่วโลก ดังที่เดนิส เกรย์ ได้สรุปไว้ในบทนำว่า “กษัตริย์ภูมิพลทรงได้รับการนำเสนออย่างสม่ำเสมอในลักษณะที่ผู้นำของโลกทั้งหลายสามารถทำได้ก็แต่ในผืนกลางวันของพวกเขาเท่านั้น” (Gray and Faulder 2008, 15)

ภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์หลังรัฐประหาร 2549

ทันทีหลังการรัฐประหารโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) เมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 สื่อต่างชาติหลายสำนักเสนอว่า การรัฐประหารเป็นวิธีการปกติของการเมืองไทยที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สื่อต่างชาติบางรายยังช่วยอธิบายถึงความจำเป็นที่คมช. ต้องทำรัฐประหารอีกด้วย แต่แนวทางการวิเคราะห์ของสื่อต่างชาติจะเปลี่ยนไปในเวลารวดเร็วเมื่อมีปรากฏการณ์และตัวแสดงใหม่ๆ ปรากฏตัวขึ้น

ราวหนึ่งสัปดาห์หลังรัฐประหาร หนังสือพิมพ์ *Financial Times* วิเคราะห์ว่าการรัฐประหารเป็นผลจากพฤติกรรมที่ผิดพลาดของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ไม่น้อมนำพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ทรงเตือนว่าประเทศอาจประสบวิกฤติหากนักการเมืองหยิ่งยโส หลงตัวเอง สร้างความขัดแย้ง และมีสองมาตรฐาน ความผิดเช่นนี้ของทักษิณเป็นสิ่งที่ให้อภัยไม่ได้ในสายตาของประชาชนไทยจำนวนมาก (Kazmin 2006, 114-115) ในทำนองเดียวกัน หนังสือพิมพ์ *Spectator* เชื่อว่าการรัฐประหารน่าจะประสบความสำเร็จเพราะทักษิณทำผิดพลาดซ้ำบ่อยครั้ง และรัชกาลที่ 9 ทรงลงพระปรมาภิไธยรับรองการรัฐประหาร “เช่นเดียวกับพระมหากษัตริย์ของพวกเขา ประชาชนไทยเข้าใจถึงข้อจำกัดของระบอบประชาธิปไตยและประโยชน์ของการยึดหยุ่นอย่างไม่มีข้อจำกัดภายใต้โลกที่วุ่นวายนี้”

(Spilius 2006, 116-117) ขณะที่สำนักข่าว BBC บอกกับผู้อ่านว่าการรัฐประหารเกิดขึ้น เพราะทักษิณเป็นผู้นำที่บ่อนเซาะและสร้างความแตกแยกให้กับสังคม ผู้นำทหารตระหนักดีว่าทักษิณมีทั้งความมั่งคั่งและการสนับสนุนจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชนบท พวกเขาจึงเห็นว่าการรัฐประหารเป็นวิถีทางเดียวที่จะกำจัดทักษิณออกไปได้ (BBC 2006) นอกจากนี้ยังมีสื่อต่างชาติ เช่น *The Wall Street Journal* ที่ไม่ได้อธิบายให้ความชอบธรรมกับการรัฐประหาร แต่ก็ไม่ได้วิพากษ์วิจารณ์การรัฐประหารแต่ประการใด (Hookway 2006) ในช่วงเริ่มแรกนี้ แทบไม่ปรากฏทัศนคติวิพากษ์การกระทำของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยภายใต้การนำของนายสนธิ ลิ้มทองกุล ที่เรียกร้องให้ทหารยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือน ผู้สื่อข่าวต่างชาติของสำนักข่าวใหญ่ของโลกรายหนึ่งที่อยู่ประจำอยู่ในกรุงเทพฯ ในช่วงเวลานั้นได้กล่าวกับผู้เขียนโดยตรงไปตรงมาว่า การรัฐประหารกลับทำให้พวกเขาหลายคนรู้สึกโล่งอกเสียด้วยซ้ำ เพราะการรัฐประหารได้ช่วยยุติการประท้วงที่ยืดเยื้อ การเผชิญหน้า และทางตันเสียที (สัมภาษณ์ Tim Ferdinand กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557)³

กล่าวได้ว่าทันทีหลังการรัฐประหารปี 2549 ภาพลักษณ์ของทักษิณที่ปรากฏในสื่อต่างชาติส่วนใหญ่ คือภาพลักษณ์ของผู้นำจากการเลือกตั้งที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาชนยากจนและอยู่ในชนบท อันเป็นประชาชนสองกลุ่มหลักที่ได้รับประโยชน์จากนโยบายประชานิยมของทักษิณที่เน้นการพัฒนาชนบทและช่วยเหลือคนยากจน แต่นโยบายประชานิยมของทักษิณกลับสร้างความแปลกแยกให้กับคนชั้นกลางในเมืองและนักวิชาการ ซึ่งมองว่านโยบายประชานิยมมีเป้าหมายเพื่อสร้างผลประโยชน์ให้กับอาณาจักรธุรกิจและขยายเครือข่ายอุปถัมภ์ของทักษิณเป็นสำคัญ นอกจากนี้ทักษิณยังแทรกแซงการทำงานขององค์กรอิสระที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลอีกด้วย จึงเป็นช่วงเวลาที่เหมาะภาพในการแสดงความคิดเห็นของสื่อถูกคุกคามเพราะทักษิณไม่มีขั้วติดกับการวิพากษ์วิจารณ์ รวมถึงวิธีการรุนแรงที่ใช้จัดการกับปัญหาการระบาดของยาบ้าและปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของประชาชน การแต่งตั้งญาติของตนเช่น พลเอก

³ Tim Ferdinand (นามสมมติ) เป็นผู้สื่อข่าวประจำหนังสือพิมพ์ยักษ์ใหญ่ที่ทรงอิทธิพลในสหรัฐอเมริกา มียอดจำหน่ายและสมาชิกที่รับสื่อออนไลน์รวมกันมากกว่า 1 ล้านฉบับต่อวัน

ชัยสิทธิ์ ชินวัตรให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก คือการเล่นพรรคเล่นพวก จนทำให้บรรดานายทหารในกองทัพไม่พอใจ ความผิดพลาดเหล่านี้คือปัจจัยสารพันที่สื่อต่างชาติมองว่านำไปสู่หายนะของทักษิณในที่สุด (สัมภาษณ์ Marty M.⁴, กรุงเทพฯ, 6 กันยายน 2557, สัมภาษณ์ Neil G.⁵, กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557, Mydan and Fuller 2006, *The Economist* 2006b) ทั้งนี้ ควรย้ำไว้ ณ ที่นี้ว่า แม้ว่าในเวลาไม่นานหลังจากนี้ คำอธิบายของสื่อต่างชาติที่มีต่อการรัฐประหารจะเปลี่ยนไป แต่ภาพลักษณ์ผู้นำอำนาจนิยมที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้ตนเองของทักษิณก็ไม่ได้ลบเลือนหายไปแต่ประการใด และยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ในขณะที่สื่อต่างชาติส่วนใหญ่มีทัศนคติดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนพบว่าในช่วงเวลาเดียวกันนี้มีแต่ินิตยสาร *The Economist* ที่วิพากษ์การรัฐประหารปี 2549 ที่เห็นว่าการกระทำของกลุ่มพันธมิตรฯ ได้ทำร้ายระบอบประชาธิปไตยที่อ่อนแอของไทยให้ย่ำแย่ลง และระบุบทบาทของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ว่าอยู่เบื้องหลังความพยายามที่จะบ่อนเซาะความมั่นคงของรัฐบาลทักษิณ โดยชี้ให้เห็นถึงคำบรรยายอันโด่งดังที่พลเอกเปรมต่อนักเรียนโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าที่ระบุว่า เจ้าของทหารคือในหลวงและชาติ ขณะที่รัฐบาลเป็นเพียงจ๊อกกี้ที่ทำหน้าที่ออกนโยบายเท่านั้น แม้ว่าบทความสองชิ้นในเดือนกันยายน 2549 นี้จะไม่ได้เอ่ยถึงบทบาทของสถาบันกษัตริย์ในการรัฐประหารครั้งนี้ (*The Economist* 2006a and 2006b) แต่พอถึงเดือนธันวาคม 2551 *The Economist* ก็กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างทักษิณกับวัง โดยความนิยมอันล้นหลามที่ประชาชนมีให้กับทักษิณทำให้ฝ่ายหลังรู้สึกถูกคุกคามมากขึ้น สมาชิกราชวงศ์ยังสนับสนุนขบวนการต่อต้านทักษิณอยู่เบื้องหลัง นิตยสารของอังกฤษฉบับเดียวกันนี้ยังเป็นรายแรกที่โยยวิพากษ์วิจารณ์การเมืองไทยเข้ากับการสืบราชสมบัติ โดยระบุว่าความสัมพันธ์ระหว่างทักษิณกับองค์กรชทายาทในขณะนั้น ทำให้ชนชั้นนำในเครือข่ายกษัตริย์ไม่ไว้วางใจทักษิณ

⁴ Marty M. ได้รับมอบหมายให้เข้ามาทำข่าวในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 เขาเป็นผู้สื่อข่าวในสังกัดของสำนักข่าวที่ไม่แสวงหาผลกำไร

⁵ Niel G. ได้รับมอบหมายให้เข้ามาทำข่าวในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 โดยเป็นผู้สื่อข่าวของสำนักข่าวภาษาอังกฤษที่มีสำนักงานอยู่ในประเทศสิงคโปร์

ไม่เพียงเท่านั้น บทความฉบับนี้ได้ท้าทายคำอธิบายกระแสหลักเกี่ยวกับรัชกาลที่ 9 ว่าทรงเป็น “กษัตริย์นักประชาธิปไตย” ผู้อยู่เหนือการเมืองอีกด้วย (*The Economist* 2008a and 2008b)

ในเดือนเมษายน 2552 *The Economist* (2009) ตีพิมพ์บทความชื่อ “The Trouble with the King” โดยมีชื่อรอง (subtitle) บรรยายว่า “ไม่มีใครสามารถพูดในที่สาธารณะได้ แต่กษัตริย์ที่ทรงเสียบหายไปจากวิกฤติการณ์ล่าสุดนี้ คือใจกลางของปัญหา” ต่อมาในเดือนมีนาคม 2553 นิตยสารเดียวกันนี้ได้กล่าวซ้ำอีกครั้งว่าวิกฤติการณ์ของการสืบราชสมบัติและความวิตกกังวลในหมู่พลกรอยัลลิสต์ตอบทบาทของทักษิณ คือเหตุผลที่แท้จริงของการรัฐประหารปี 2549 (*The Economist* 2010) ในทำนองเดียวกัน เมื่อเกิดรัฐประหารในวันที่ 22 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 โดยคณะรักษาความมั่นคงแห่งชาติ (คสช.) *The Economist* (2014a) ระบุอย่างตรงไปตรงมาว่าการรัฐประหารครั้งนี้เป็นความร่วมมือระหว่างพรรคประชาธิปไตยภายใต้การนำของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ กองทัพ ศาล และผู้ที่อยู่ในเครือข่ายกษัตริย์

การวิเคราะห์ในแนวทางเดียวกับ *The Economist* เริ่มปรากฏในสื่อต่างชาติอื่นๆ มากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็น BBC (Head 2014), *International Business Times* (Kinder 2014) และ *New York Times* (2010) เช่น *New York Times* ระบุว่าเป็นที่รู้กันว่า การรัฐประหารปี 2549 ได้รับการอนุมัติจากคณะองคมนตรีและชนชั้นนำคนอื่นๆ ที่มองทักษิณและมวลชนที่สนับสนุนทักษิณเป็นสิ่งที่ท้าทายต่ออำนาจของพวกเขา *The Wall Street Journal* (2014) ชี้ว่าสถาบันกษัตริย์เป็นปัจจัยหนึ่งในความขัดแย้งนี้ เพราะกลุ่มการเมืองที่เป็นศัตรูกันสองกลุ่มพยายามแสวงหาการสนับสนุนจากวัง และอ้างวังเพื่อประโยชน์ของตนเอง

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลังการรัฐประหาร 2549 การวิเคราะห์สถานการณ์และประเมินบทบาทของสถาบันกษัตริย์โดยสื่อต่างชาติมีลักษณะตรงไปตรงมามากขึ้น ซึ่งนี่เป็นผลจากหลายปัจจัย ดังต่อไปนี้

สื่อใหม่ แคลงข่าวใหม่

สื่อมวลชนต่างชาติจำนวนมากที่รับผิดชอบทำข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยในช่วงเวลาที่เกิดรัฐประหารปี 2549 และ 2557 เป็นนักข่าวรุ่นใหม่ที่เข้ามาประเทศไทยหลังเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเอเชียในปี 2540 ในช่วงเริ่มแรกนี้ พวกเขามองทัศนคติเป็นผู้นำอำนาจนิยม ขณะเดียวกันก็เห็นว่า ประชาชนไทยรักและเคารพในหลวงรัชกาลที่ 9 อย่างยิ่ง อย่างไรก็ตาม พวกเขาไม่ได้ตกอยู่ในมนต์ขลังของชนชั้นนำจาริตไทยเสียทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทำลายวาทกรรมเดิมเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ไทยมากขึ้นเรื่อยๆ ผู้สื่อข่าวต่างชาติจำนวน 8 คนที่ผู้เขียนได้สัมภาษณ์ ต่างกล่าวตรงกันว่า พวกเขาให้ความสนใจต่อบทบาทของสถาบันกษัตริย์มากขึ้นหลังจากการรัฐประหารปี 2549 เพราะมีเหตุการณ์หลายอย่างที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอย่างเห็นได้ชัดมากขึ้น เหตุการณ์เหล่านั้นกระตุ้นความสงสัยของพวกเขา และนำไปสู่คำถามจำนวนมาก จนทำให้พวกเขาตั้งคำถามต่อความชอบธรรมของสถาบัน และประการที่สำคัญคือ ในขณะที่สถานการณ์การเมืองเริ่มคลี่ตัวให้เห็นปัจจัยแวดล้อมมากขึ้น หากพวกเขาไม่กล่าวถึงบทบาทที่สำคัญของสถาบันกษัตริย์เลย ก็จะทำให้รายงานของพวกเขาขาดความน่าเชื่อถือ

หนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการวิเคราะห์ที่เปลี่ยนไปคือ แหล่งข่าวของสื่อต่างชาติที่หลากหลายมากขึ้นกว่าในยุคสงครามเย็นซึ่งมักเป็นบุคคลในหมู่ชนชั้นนำ แต่ในปัจจุบันผู้ที่ให้ความเห็นในรายงานข่าวของสื่อต่างชาติมีความหลากหลายประกอบด้วยเสียงของนักการเมือง นักวิชาการ ผู้นำการชุมนุม และประชาชนทั้งสี่เหลี่ยมและสีแดงทั้งในเมืองและชนบท เสียงอันหลากหลายเหล่านี้ทำให้สื่อต่างชาติได้เห็นถึงทั้งความรัก ความโกรธ ความคับแค้น ความเหลื่อมล้ำและแบ่งแยกระหว่างชนชั้น ระหว่างเมืองกับชนบท ระหว่างสีเสื้อ ฯลฯ เสียงเหล่านี้ทำให้สื่อต่างชาติเห็นว่าไม่สามารถพูดได้อีกต่อไปว่าสังคมไทยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่ประชาชนทุกคนเคารพเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ ในทางตรงกันข้าม สถาบันหลักของชาติและชนชั้นนำอนุรักษ์นิยมกำลังเผชิญกับวิกฤติความชอบธรรมมากขึ้น

ข้อมูลและบทวิเคราะห์ของสถาบันวิชาการที่หลากหลายและมีปริมาณมากขึ้น รวมทั้งโลกของอินเทอร์เน็ตที่ทำให้การเข้าถึงข้อมูลง่ายขึ้น ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการวิเคราะห์ของสื่อต่างชาติ ดังเช่น หนังสือ *The King Never Smiles* โดย พอล เฮนดลีย์ (Paul Handley 2006) ที่เผยแพร่โดยสำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยเยลในปี 2549 ซึ่งมี

การรัฐประหาร แต่กลับถูกทางราชการของไทยมีคำสั่งให้เป็นหนังสือต้องห้ามนำเข้าประเทศไทย ก็ยิ่งกระตุ้นให้ผู้สื่อข่าวต่างชาติให้ความสนใจมากขึ้น ผู้สื่อข่าวหลายคนและผู้เขียนได้สัมภาษณ์กล่าวว่า พวกเขาได้อ่านหนังสือเล่มนี้ซึ่งท้าทายทัศนคติหลักเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจของสถาบันกษัตริย์ไทยแบบที่พวกเขาเคยเชื่อมาก่อน นอกจากนี้หนังสือ *The King Never Smiles* ยังช่วยเชื่อมโยงจุดต่างๆ เข้าด้วยกันทำให้พวกเขาเข้าใจมากขึ้นว่าเครือข่ายกษัตริย์นิยมทำงานเชื่อมโยงกันอย่างไร และประการที่สำคัญคือ งานของเฮนดริคส์ได้ทำลายข้อห้าม (taboo) ของการเขียนเชิงวิพากษ์ต่อสถาบันกษัตริย์ และได้กลายมาเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ให้นักข่าวรุ่นใหม่ๆ (สัมภาษณ์ Marty M., กรุงเทพฯ, 6 กันยายน 2557, สัมภาษณ์ Sim L.⁶, Singapore, 14 พฤศจิกายน 2557)

นอกจากนี้ ยังมีข้อเขียนของ แอนดรูว์ แม็คเกรเกอร์ มาร์แชล (Andrew MacGregor Marshall) อดีตผู้สื่อข่าวประจำของสำนักข่าวรอยเตอร์ส โดยเขาได้ลาออกจากรอยเตอร์สในเดือนมิถุนายน 2554 และเขียนเล่าถึงสาเหตุที่เขาลาออกในเฟซบุ๊กของเขาว่าเป็นเพราะรอยเตอร์สปฏิเสธที่จะเผยแพร่ชุดบทความของเขาเกี่ยวกับกษัตริย์ หลังจากนั้นไม่นาน เขาได้ตัดสินใจเผยแพร่งานบางส่วนของตัวเองในชื่อ *Thailand's Moment of Truth* ที่มีประเด็นใจกลางคือบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ โดยใช้เอกสารของสถานทูตสหรัฐอเมริกาในไทยนับร้อยฉบับที่รั่วไหลสู่เว็บไซต์วิกิลีกส์ (Wikileaks) เอกสารเหล่านี้ชี้ให้เห็นความกังวลของชนชั้นนำไทยที่มีต่อเรื่องการสืบราชสมบัติและจุดยืนของวังในวิกฤติการณ์การเมืองที่กำลังดำเนินอยู่ (Marshall 2011) มาร์แชลพิมพ์หนังสือเล่มที่ 2 ในปี 2557 ในชื่อ *A Kingdom in Crisis: Thailand's Struggle for Democracy in the Twenty-First Century* ซึ่งถูกทางการไทยสั่งห้ามเผยแพร่เช่นกัน เอกสารการทูตที่หลุดรั่วออกมาเหล่านี้ช่วยยืนยันข่าวลือหรือความสงสัยในหมู่ผู้สื่อข่าวต่างชาติ การเผยแพร่งานของมาร์แชลชี้ให้เห็นว่าอินเทอร์เน็ตได้ทำให้สื่อสิ่งพิมพ์กระแสหลักไม่สามารถผูกขาดความคิดความเข้าใจ

⁶ Sim L. เริ่มทำข่าวเกี่ยวกับประเทศไทยตั้งแต่ปี 2538 ให้กับนิตยสารข่าวรายสัปดาห์ของประเทศอังกฤษ โดยนิตยสารนี้มียอดตีพิมพ์ในปี 2557 อยู่ที่ 1.5 ล้านฉบับ และสมาชิกออนไลน์อีกราว 100,000 ราย

ของคนได้ง่ายๆ อีกต่อไป สื่อมวลชนและประชาชนมีพื้นที่ในเว็บไซต์และโซเชียลมีเดียต่างๆ สำหรับเผยแพร่แลกเปลี่ยนข่าวสารและความคิดเห็นมากขึ้น ประเด็นที่สื่อกระแสหลักไม่กล้านำเสนอก็สามารถปรากฏในโลกอินเทอร์เน็ตได้อย่างง่ายดาย อีกทั้งยังเต็มไปด้วยข้อมูลและความเห็นที่นำตื่นเต้นสำหรับผู้อ่าน จนแม้แต่สื่อสิ่งพิมพ์กระแสหลักก็ยังคงต้องติดตามสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกอินเทอร์เน็ต มาร์แชลเป็นผู้นำหนึ่งที่ใช้พื้นที่โซเชียลมีเดียผลักดันประเด็นของเขอย่างสม่ำเสมอ

ขบวนการคนเสื้อเหลือง

ขบวนการพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล และ พลเอกจำลอง ศรีเมือง เป็นกลุ่มทางการเมืองกลุ่มแรกที่ทำให้ประชาชนให้ความสนใจกับบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ แม้ว่าก่อนรัฐประหารปี 2549 สื่อต่างชาติบางคนกังวลต่อจุดมุ่งหมายของแกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ อยู่บ้าง แต่พวกเขาก็มองว่าเป็นขบวนการภาคประชาชนที่มีความชอบธรรมที่มุ่งต่อต้านระบอบอำนาจนิยมของทักษิณ แต่เมื่อเกิดรัฐประหารขึ้นและแกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ ประกาศว่าได้บรรลุเป้าประสงค์ของตนแล้ว ทำให้สื่อต่างชาติเห็นถึงเป้าประสงค์ที่แท้จริงของกลุ่มพันธมิตรชัดเจนขึ้น (สัมภาษณ์ M. Winner⁷, กรุงเทพฯ, 28 พฤศจิกายน 2557)

ประการแรก แกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ มักเอ่ยอ้างถึงสถาบันกษัตริย์ทั้งในคำปราศรัยและสัญลักษณ์ต่างๆ เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับขบวนการ สิ่งนี้เป็นเสมือนคำเชิญชวนให้สื่อต่างชาติตรวจสอบและค้นหาสายสัมพันธ์ดังกล่าว ในเชิงการใช้สัญลักษณ์ แกนนำกลุ่มพันธมิตรฯ เริ่มด้วยการเลือกใช้สีเหลืองอันเป็นสีประจำวันพระราชสมภพของในหลวงรัชกาลที่ 9 มาเป็นสัญลักษณ์ของขบวนการ ต่อมาก็ใช้ผ้าพันคอสีฟ้า อันเป็นสีประจำวันพระราชสมภพของสมเด็จพระราชินีสิริกิติ์ นอกจากนี้นายสนธิยังประกาศบนเวทีปราศรัยว่าตนได้รับผ้าพันคอพระราชทานมาจากผู้ที่มีสายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวัง

⁷ M. Winner เป็นนักวิเคราะห์การเมืองประจำองค์กรที่ศึกษาและให้คำปรึกษาแก่รัฐบาลประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย เขาทำงานอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2536

ประการที่สอง แกนนำพันธมิตรฯ อ้างว่าภารกิจของขบวนการคือการปกป้องสถาบันกษัตริย์ แต่พวกเขามักใช้โวหารแบบแบ่งแยก “ความเป็นพวกเรา” และ “ความเป็นพวกเขา” ที่ทำให้คนฟังเข้าใจว่าบุคคลหรือกลุ่มใดก็ตามที่มีความเห็นต่างจากพวกตน ถือเป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันกษัตริย์ ในแง่ก็คือ การสื่อเป็นนัยถึงกลุ่มการเมืองในฝ่ายของทักษิณ ขบวนการคนเสื้อแดง และใครก็ตามที่มีความเห็นอกเห็นใจหรือสนับสนุนกลุ่มคนเสื้อแดงว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อสถาบันกษัตริย์ ทั้งนี้ทั้งนั้น ในขณะที่สื่อมวลชนไทยต่างหลีกเลี่ยงที่จะวิเคราะห์ข้อกล่าวอ้างของแกนนำพันธมิตรฯ ที่ว่าพวกเขาได้รับการสนับสนุนจากวังจริงหรือไม่ แต่สื่อต่างชาติกลับเห็นว่าพวกเขาจำเป็นต้องอธิบายให้ได้ว่าสถาบันกษัตริย์เข้ามาเกี่ยวข้องกับขบวนการที่ต่อต้านรัฐบาลจากการเลือกตั้งจริงหรือไม่ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ การทำให้สถาบันกษัตริย์กลายเป็นสัญลักษณ์ของขบวนการ กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ดึงเอาสถาบันเข้ามาในใจกลางของความขัดแย้งโดยตรง พวกเขาเป็นผู้บ่อนทำลายวาทกรรมกระแสหลักที่ว่ากษัตริย์อยู่เหนือการเมืองนั่นเอง (สัมภาษณ์ Marty M., กรุงเทพฯ, 6 กันยายน 2557, Neil G., กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557, William G.⁸, กรุงเทพฯ, 6 กันยายน 2557)

ประการที่สาม การกระทำหลายประการของกลุ่มพันธมิตรฯ เริ่มทำลายความน่าเชื่อถือของพวกเขาว่ายึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยจริงหรือไม่ เช่น การยึดทำเนียบรัฐบาล สนามบินนานาชาติสุวรรณภูมิและดอนเมือง การข่มขู่คุกคามสื่อมวลชน การเรียกร้องให้ทหารยึดอำนาจจากรัฐบาลของนายสมัคร สุนทรเวช และของนายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ตลอดจนการนำเสนอความคิดสภาพประชาชนที่ให้สมาชิกร้อยละ 70 มาจากการแต่งตั้ง และอีกร้อยละ 30 มาจากการเลือกตั้ง เป็นต้น ฉะนั้น หลังการรัฐประหาร 2549 สื่อต่างชาติเริ่มอธิบายคุณสมบัติของกลุ่มพันธมิตรฯ เป็นการรวมพลังฝ่ายต่อต้านระบอบประชาธิปไตย เช่น *The Wall Street Journal* มองว่านี่ “เป็นพันธมิตรหลวมๆ ที่ประกอบด้วยนักธุรกิจ นักวิชาการ พวกรอยัลลิสต์ ที่ต้องการล้มล้างระบบประชาธิปไตยแบบ 1 สิทธิ 1 เสียง แล้วยแทนที่ด้วยระบบที่คนส่วนใหญ่ในรัฐสภามาจากการแต่งตั้งโดยกลุ่มวิชาชีพและกลุ่มทางสังคม” (Barta, 2008) สื่อบางแห่งก็อธิบายว่าเป็นขบวนการฝ่ายขวาที่ไม่สันติจริง โดยมีเป้า

⁸ William G. เริ่มทำงานในไทยเมื่อปี 2544 ให้กับหนังสือพิมพ์รายวันในยุโรปที่มีผู้อ่านมากกว่า 140,000 คน.

หมายทางการเมืองที่ขัดแย้งกับชื่อของกลุ่ม และสามารถละเมิดกฎหมายได้ตามอำเภอใจ เพราะมีอภิสิทธิ์ปลอดความผิด (impunity) (Macan-Markar 2008) ในขณะที่ *The Economist* ชี้ว่านี่เป็นกลุ่มที่ต้องการให้ประเทศไทยย้อนกลับไปสู่ระบอบการเมืองแบบเก่าก่อนที่จะมีประชาธิปไตย ปกครองโดยสภาและกลุ่มอำนาจที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง และเปิดโอกาสให้ทหารเข้าแทรกแซงได้ (*The Economist* 2008c) ขณะที่ BBC (2008) สรุปอย่างกระชับว่า “แม้ชื่อของกลุ่มจะมีคำว่าประชาธิปไตย แต่พวกเขารณรงค์เพื่อให้ยุติระบอบประชาธิปไตย”

พรรคประชาธิปัตย์และ กปปส.

ในช่วงทศวรรษ 2530 พรรคประชาธิปัตย์ภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย มีภาพลักษณ์ที่ยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภา เพราะเป็นพรรคการเมืองที่กล้าวิพากษ์วิจารณ์ทหาร “คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (รสช.) ที่ทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2534 นายชวนมีภาพลักษณ์ที่ปรากฏในสื่อไทยและต่างชาติว่าเป็นนักการเมืองมือสะอาด บุคลิกดี มีการศึกษา เป็นที่นิยมของชนชั้นกลางไทย ภาพลักษณ์ดังกล่าวได้รับการสานต่อโดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะอย่างไรก็ตาม ในช่วงที่ทักซิณเรื่องอำนาจมากขึ้น พรรคประชาธิปัตย์ได้กลายเป็นพันธมิตรที่สำคัญของฝ่ายรอยัลลิสต์และทหาร การกระทำทางการเมืองหลายประการของพรรคประชาธิปัตย์ทำให้ *The Economist* (2008) ระบุว่า “พรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นฝ่ายค้านในสภา คือนักฉวยโอกาส ที่ให้การสนับสนุนกลุ่มพันธมิตรฯ พร้อมไปกับความหวังว่าการรัฐประหารที่ได้รับการอนุมัติจากกษัตริย์ จะเอาสถานะรัฐบาลมาวางให้บนหน้าดัก”

ในทัศนะของสื่อต่างชาติ สมาชิกของพรรคประชาธิปัตย์ได้ละทิ้งการต่อสู้ในแนวทางรัฐสภา และหันไปใช้การเมืองบนท้องถนนแทน โดยมีข้อเรียกร้องที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และบางครั้งก็มีการใช้ความรุนแรง สภาวะดังกล่าวเริ่มขึ้นเมื่อพรรคเพื่อไทยอันเป็นพรรคการเมืองภายใต้อิทธิพลของทักษิณ ผลักดันร่างพระราชบัญญัตินิรโทษกรรมเข้าสู่สภาในเดือนพฤศจิกายน 2556 ที่เสนอให้นิรโทษกรรมกลุ่มการเมืองและปัจเจกชนจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 รวมถึงทักษิณเอง หรือที่เรียกอย่าง

ย่อบว่า “ร่างพ.ร.บ.เหมาเข่ง” ร่างกฎหมาย ฉบับนี้นำไปสู่กระแสต่อต้านรัฐบาลของนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร และนำไปสู่การชุมนุมใหญ่ในกรุงเทพฯ โดยมีนายสุเทพ เทือกสุบรรณ และสมาชิกหลักของพรรคประชาธิปัตย์เป็นผู้นำการต่อต้าน พวกเขาได้จัดตั้งกลุ่ม “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (กปปส.) แม้เมื่อพรรคเพื่อไทยประกาศถอนร่าง พ.ร.บ.นี้ออกจากสภา และนางสาวยิ่งลักษณ์ประกาศยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ การประท้วงก็ยังคงดำเนินต่อไป

นายสุเทพได้เสนอความคิดว่า กปปส. ต้องการจัดตั้งสภาประชาชนขึ้นมาแทนที่ ระบอบรัฐสภา โดยนายสุเทพจะเป็นผู้เลือกสมาชิกสภาประชาชนเอง พฤติกรรมหลายอย่าง ของ กปปส. ยังขัดต่อหลักการประชาธิปไตย เช่น การเข้ายึดสถานที่ราชการจำนวนมาก ขัด ขวางการทำงานของข้าราชการ ปิดกั้นถนน ในบางกรณีมีการทำร้ายผู้สัญจรผ่านจุดที่พวกเขาตั้งด่านสกัด บรรดาการคัดค้านการชุมนุมพวกอาวุธสงคราม รวมไปถึงการขัดขวางประชาชนที่ต้องการไปใช้สิทธิเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ 2557 เป็นต้น แม้ว่านายสุเทพได้ประกาศว่า ตนได้ลาออกจากพรรคประชาธิปัตย์แล้ว กปปส. จึงไม่มีอะไรเกี่ยวข้องกับพรรคประชาธิปัตย์ กระนั้น สื่อมวลชนต่างชาติก็เห็นพ้องว่าสายสัมพันธ์ระหว่างสองกลุ่มนี้ยังมียู้อย่างชัดเจน ไม่เพียงไม่มีสมาชิกพรรคประชาธิปัตย์คนใดที่แสดงจุดยืนคัดค้าน กปปส. แต่ผู้นำคนสำคัญของพรรคต่างแสดงตนสนับสนุน กปปส. ไม่ว่าจะเป็นนายชวน นายอภิสิทธิ์ และนายกรณ์ จาติกวณิช จากสถานการณ์ข้างต้น นิตยสาร *Time* ได้กล่าวถึงพรรคประชาธิปัตย์ไว้ในบทความที่ชื่อ “Thailand’s Democrat Party is hilariously Misnamed” (พรรคประชาธิปัตย์ของไทยตั้งชื่อผิดอย่างน่าขบขัน) โดยระบุว่าถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับประชาธิปไตย พรรคประชาธิปัตย์เป็นนักปฏิบัติที่แย่ที่สุด (Campbell 2013) เช่นเดียวกับพาดหัวข่าวของ หนังสือพิมพ์ *Sydney Morning Herald* ที่ว่า “Thai Elections: Opposition are Democrats in Name Only” (การเลือกตั้งของไทย: พรรคฝ่ายค้านเป็นประชาธิปไตยแต่ในนามเท่านั้น) ก็เป็นการวิจารณ์พรรคประชาธิปัตย์ในทำนองเดียวกัน (Hartcher 2014)

นิตยสาร *Forbes* วิจารณ์ว่ามวลชนของ กปปส. ทำตัวไม่ต่างจากพวก “เชิร์ดดำ” ที่เป็นกองกำลังฝ่ายขวาของมุสโสลินี ทั้งนี้เป็นเพราะพรรคประชาธิปัตย์ไม่มีความสามารถที่

จะเสนอนโยบายดีๆ เพื่อเอาชนะใจประชาชนในภาคเหนือและภาคอีสาน พวกเขาจึงขอให้พันธมิตรที่ทรงอำนาจ เช่น ทหาร และศาล ช่วยบ่อนทำลายคู่แข่งของตน (Bandow 2014) สำนักข่าว Al Jazeera (2013) กล่าวว่า การประกาศไม่ร่วมการเลือกตั้งในปี 2557 คือสิ่งที่ประชาธิปไตยเคยกระทำมาแล้วในปี 2549 ซึ่งเป็นตัวช่วยในการทำลายเสถียรภาพของรัฐบาลและเป็นการปูทางให้ทหารทำรัฐประหารยึดอำนาจจากรัฐบาลทักษิณ⁹

สมาชิกราชวงศ์

การที่ผู้นำของกลุ่มที่ต่อต้านทักษิณกล่าวอ้างว่าตนได้รับการสนับสนุนจากราชวงศ์นั้น อาจจะไม่น่าเชื่อถือมากนักหากปราศจากการแสดงออกของสมาชิกราชวงศ์เอง ดังเหตุการณ์ที่สมเด็จพระราชินีสิริกิติ์และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ (ยศในขณะนั้น) เสด็จเป็นประธานในพิธีพระราชทานเพลิงศพแด่นางสาวอังคณา ระดับปัญญาวิฒิ ผู้สนับสนุนกลุ่มพันธมิตรฯ ที่เสียชีวิตในขณะที่ฝ่ายพันธมิตรฯ พยายามกีดขวางทางเข้าสู่รัฐสภาของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รายงานข่าวยังระบุว่า พระราชินีมีรับสั่งว่า “น้องโบว์ (ชื่อเล่น) เป็นคนดี ช่วยชาติและสถาบัน” (The Nation 2008) เหตุการณ์นี้ทำให้สำนักข่าว Reuters (2008) ระบุว่า “สมเด็จพระราชินีได้ทรงสนับสนุนอย่างชัดเจนต่อการประท้วงของกลุ่มพันธมิตรฯ ที่ดำเนินมากกว่า 5 เดือนเพื่อขับไล่รัฐบาลจากการเลือกตั้ง” ขณะที่กลุ่มคนเสื้อแดงเรียกเหตุการณ์นี้ว่าเป็น “วันตาสว่างแห่งชาติ” (Winichakul 2014, 79-108) ผู้สื่อข่าวต่างชาติหลายคนก็ระบุว่าเหตุการณ์ที่ทำให้เขาตาสว่างเช่นกัน (สัมภาษณ์ Marty M., กรุงเทพฯ, 6 กันยายน 2557; Niel G. กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557; William G., กรุงเทพฯ, 1 ตุลาคม 2557; Kran P., กรุงเทพฯ, 1 ตุลาคม 2557) เหตุการณ์นี้ยังกลายเป็นจุดอ้างอิงของสื่อต่างชาติเพื่อยืนยันจุดยืนของวังในความขัดแย้งทางการเมืองอีกด้วย (เช่น Rex 2011)

บทบาทของกองทัพในการรัฐประหารปี 2549 และ 2557 และการอ้างว่าตนกระทำเพื่อปกป้องสถาบันกษัตริย์ กระทบต่อทัศนคติของสื่อต่างชาติที่มองว่าความสัมพันธ์ระหว่าง

⁹ ดูเพิ่มเติมใน Head (2014), Wall Stree Journal (2013, 2014), The Economist (2014b), New York Times (2014)

สถาบันกษัตริย์กับกองทัพในปัจจุบันอยู่ในลักษณะพึ่งพาอาศัยกันอย่างแนบแน่น (symbiotic relationship) การปกป้องสถาบันกลายเป็นเหตุผลในการดำรงอยู่ของกองทัพในทางกลับกัน กองทัพก็เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่สุดของสถาบันนับตั้งแต่ยุคจอมพลสฤษดิ์เป็นต้นมา ดังเช่นที่ *The Economist* (2008) ระบุว่า กองทัพคือเงื่อนไขใหญ่ของปัญหาอันยุ่งยากซับซ้อนของไทย เหล่านายพลเชื่อว่าตนสามารถจัดรัฐบาลไหนก็ได้ โดยรับสัญญาณมาจากวง ซึ่งได้รับรองการรัฐประหารหลายครั้งในอดีต

นอกจากนี้ เมื่อสื่อต่างชาติใช้คำว่า “รัฐประหารโดยศาล” (a judicial coup) พวกเขามองว่าบทบาททางการเมืองของศาลสัมพันธ์กับวังด้วยเช่นกัน โดยสื่อต่างชาติมักเอ่ยถึงเหตุการณ์ที่ในหลวงรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัสกับผู้พิพากษาศาลปกครองและศาลฎีกาในเดือนเมษายน 2549 ให้มีบทบาทช่วยแก้ปัญหาทางตันทางการเมืองและความตึงเครียดที่เพิ่มขึ้น หลังจากพระราชดำรัสผ่านไปไม่กี่สัปดาห์ ศาลรัฐธรรมนูญก็มีคำสั่งให้การเลือกตั้งที่พรรคไทยรักไทยของทักษิณได้เสียงส่วนใหญ่ในสภาเป็นโมฆะ และตามมาด้วยคำสั่งอีกมากมายที่ส่งผลเชิงลบต่อกลุ่มการเมืองของฝ่ายทักษิณ เช่น การสั่งยุบพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน การตัดสินชี้ขาดทางการเมืองของกรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งสองเป็นเวลา 5 ปี การขัดขวางการพยายามแก้ไขรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2550 ทำให้นายสมัคร สุนทรเวช และนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร หลุดจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามลำดับ เป็นต้น เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้สื่อต่างชาติมองว่าศาลและองค์กรอิสระอื่นๆ เป็นเครื่องมือของฝ่ายรอยัลลิสต์ที่มุ่งต่อต้านประชาธิปไตยแบบรัฐสุญญานันเอง (*Wall Street Journal* 2014a and 2014b).

หลังการรัฐประหาร 2549 สื่อต่างชาติมักกล่าวถึงพฤติกรรมขององค์กรชทายาหมากขึ้นเพื่ออธิบายให้ผู้อ่านของตนเข้าใจว่าการสืบราชสมบัติ ส่งผลต่อการเมืองของกลุ่มรอยัลลิสต์และวิกฤติการณ์ทางการเมืองที่ดำรงอยู่อย่างไร ความสัมพันธ์ระหว่างทักษิณกับองค์กรชทายาหมทำให้พรรครอยัลลิสต์ซึ่งรังเกียจนักการเมือง ไม่พอใจและวิตกกังวลอย่างไรบ้าง (สัมภาษณ์ Marty M., กรุงเทพฯ, 6 กันยายน 2557; Neil G., กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557; Time Ferdinand, กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557; William G, กรุงเทพฯ, 1 ตุลาคม 2557)

บทบาทของเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้สื่อต่างชาติให้ความสนใจกับวัง โดยบันทึกของสถานทูตสหรัฐอเมริกาในไทยที่หลุดรั่วไปยังวิกิลีกส์ระบุว่าพระองค์คือผู้ชักชวนให้สมเด็จพระราชินีลิริกิติ์เสด็จเป็นประธานงานพระราชทานเพลิงศพนางสาวอังคณา นอกจากนี้ หนึ่งปีหลังการประท้วงของคนเสื้อแดงต่อรัฐบาลอภิสิทธิ์ในปี 2553 เจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณฯ ได้ให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนว่า ในหลวงทรงทุกข์เหลือเกินจากเหตุเผาบ้านเผาเมือง (Prachatai 2011) พระองค์ยังร่วมแสดงสัญลักษณ์ที่กลุ่ม กปปส. ใช้ผ่านโซเชียลมีเดีย ส่งผลให้หนังสือพิมพ์ *The Independent* (2014) ระบุว่าพระองค์ทรงใช้โซเชียลมีเดีย “ประกาศสงคราม” เพราะรูปภาพเหล่านั้นถูกตีความว่าพระองค์สนับสนุนฝ่ายต่อต้านรัฐบาลยิ่งลักษณ์ การตีความเช่นนี้ย่อมทำให้ฝ่ายต่อต้านทักสินพอใจ แต่ได้สร้างความผิดหวังและไม่พอใจให้กับฝ่ายคนเสื้อแดงและประชาชนที่ต่อต้านระบอบทหารอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก ทำให้สถาบันกษัตริย์ถูกมองว่าได้เข้าสู่ใจกลางของความขัดแย้งทางการเมืองมากขึ้นเรื่อย ๆ

กฎหมายอาญามาตรา 112 เมื่อข้อจำกัดกลายเป็นบัตรเชิญ

กฎหมายอาญามาตรา 112 หรือที่รู้จักกันทั่วไปในชื่อกฎหมายหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ เป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้สถาบันกษัตริย์ไทยปรากฏอยู่บนพาดหัวข่าวของสื่อต่างชาติทั่วโลกนับครั้งไม่ถ้วนนับตั้งแต่หลังรัฐประหารปี 2549 ซึ่งมีสาเหตุมาจากจำนวนประชาชนที่ถูกฟ้องร้องและดำเนินคดีที่เพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จากที่เคยมีไม่ถึงปีละ 10 รายได้กลายเป็นมากกว่า 400 รายในปี 2553 (Streckfuss 2014, 119)

ในเดือนมีนาคม 2552 นักวิชาการและผู้มีชื่อเสียงต่างชาติทั่วโลก เช่น ศาสตราจารย์ นอม ชอมสกี (Noam Chomsky) ได้ลงนามในจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีนายอภิสิทธิ์ และอีกครั้งหนึ่งในเดือนกุมภาพันธ์ 2555 ถึงนายกรัฐมนตรีนางสาวยิ่งลักษณ์ เรียกร้องให้มีการปฏิรูปกฎหมายฉบับนี้ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ สหภาพยุโรป รัฐบาลสหรัฐอเมริกา และองค์การสิทธิมนุษยชนต่างๆ ได้ออกคำแถลงเกี่ยวกับการบังคับใช้และเนื้อหาของกฎหมายฉบับนี้ ไม่ว่าจะเป็นบทลงโทษที่รุนแรงเกินไป และการละเมิดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน ตัวแทนสถานทูตชาติตะวันตก

ในประเทศไทยก็พยายามหาทางเสวนากับเจ้าหน้าที่ไทยถึงหนทางในการปฏิรูปมาตรา 112 (Crispin 2011) เหตุการณ์ที่ชี้ให้เห็นถึงทัศนะในเชิงลบต่อการใช้มาตรา 112 ปราบกวดชัดเจนคือการที่เอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทยนาย กลิน ทาวน์เซนด์ เดวีส์ (Glyn Townsend Davies) ได้วิจารณ์มาตรา 112 อย่างตรงไปตรงมาว่าขัดขวางเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของประชาชน เหตุการณ์นี้ทำให้เขาต้องเผชิญกับการประท้วงของชาวไทยหลายกลุ่ม (ไทยรัฐ 2558)

แม้ว่าฝ่ายกษัตริย์นิยมและหน่วยงานรัฐได้พยายามอธิบายว่ามาตรา 112 ไม่ต่างกับกฎหมายหมิ่นประมาทที่ใช้กับประชาชนทั่วไป และสะท้อนวัฒนธรรมไทยที่รักเทิดทูนสถาบันกษัตริย์ดูจพ้อ อันเป็นสิ่งที่ชาวต่างชาติไม่เข้าใจ (Bowornsak Uwanno 2014) แต่สื่อต่างชาติก็เห็นถึงปัญหาของกฎหมายนี้ว่าไม่เป็นไปตามหลักกฎหมายสากล โดยผู้ถูกกล่าวหาไม่สามารถพิสูจน์ว่าข้อความที่ตนกล่าวหรือเขียนเป็นความจริงหรือไม่ มักไม่ได้รับสิทธิการประกันตน และมักเป็นผู้ที่อยู่ในกลุ่มการเมืองฝ่ายเสื้อแดง แม้แต่สื่อมวลชนต่างชาติก็เสี่ยงกับการถูกเล่นงานด้วย ดังกรณีที่น่าายोजनाธาน เฮด (Jonathan Head) บรรณาธิการสำนักข่าว BBC ประจำประเทศไทย ถูกพวกรอยัลลิสต์แจ้งความกล่าวโทษในเดือนพฤษภาคม 2551 และในปี 2552 กรรมการบริหาร FCCT ถูกแจ้งความกล่าวโทษโดยคนเสื้อเหลือง ในข้อหาว่าจำหน่ายแผ่นวีดีโอบันทึกการอภิปรายของนายจักรภพ เพ็ญแข อดีตรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีของรัฐบาลนายสมัคร ที่มีเนื้อหาละเมิดสถาบันกษัตริย์ (สัมภาษณ์ Marty M., กรุงเทพฯ, 6 กันยายน 2557; Neil G., กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557; Time Ferdinand, กรุงเทพฯ, 29 กันยายน 2557; William G, กรุงเทพฯ, 1 ตุลาคม 2557)

ประการสำคัญ สื่อต่างชาติเห็นว่ามาตรา 112 ละเมิดสิทธิในการแสดงความคิดเห็น อันเป็นหัวใจสำคัญของวิชาชีพสื่อสารมวลชน เป็นอุปสรรคที่ใหญ่ที่สุดของการทำข่าวการเมืองไทย สำนักข่าวใหญ่ที่มีสำนักงานประจำในไทยที่ต้องรับผิดชอบรายงานข่าวในประเทศเพื่อนบ้านจะกลัวการถูกสั่งปิดอย่างยั้ง เพราะจะกระทบต่อการทำข่าวในภูมิภาคของพวกเขาเลยทีเดียว แม้ว่าก่อนที่จะพวกเขาจะเข้ามาทำข่าวในไทย พวกเขาได้รับคำเตือนจากเพื่อนร่วมวิชาชีพว่าให้ระวังการรายงานข่าวเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ แต่จำนวนคดีความที่เพิ่ม

ขึ้นอย่างมากมาภายหลังการรัฐประหาร 2549 ได้กลับกลายเป็นเสมือนดัง “คำเชื้อเชิญ” ให้ผู้สื่อข่าวต่างชาติให้ความสนใจติดตามการบังคับใช้กฎหมายนี้และบทบาทของสถาบันกษัตริย์มากขึ้น คำเชื้อเชิญนี้คือสิ่งที่ท้าทายพวกเขาว่าจะนำเสนอประเด็นใหม่ๆ และจะค้นพาดานการเขียนเกี่ยวกับกษัตริย์ให้สูงขึ้นไปเรื่อยๆ โดยไม่โดนเล่นงานด้วยกฎหมายนี้ได้อย่างไร ผลก็คือจำนวนรายงานข่าวเกี่ยวสถาบันกษัตริย์มีมากขึ้นพร้อมๆ ไปกับเนื้อหาที่เปิดเผยตรงไปตรงมากขึ้นด้วย (เพ็งอ้าง)

สรุป

ในช่วงสงครามเย็น สื่อต่างชาติยอมรับพระบารมีของในหลวงรัชกาล 9 อย่างกว้างขวางแม้จะตระหนักถึงบทบาททางการเมืองของสถาบันกษัตริย์ที่ไม่ได้จำกัดอยู่ภายใต้กรอบ “กษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ” ที่ต้องไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองอย่างเคร่งครัดก็ตาม ด้วยเห็นว่าสถาบันกษัตริย์ไม่เพียงมีความสำคัญในฐานะสัญลักษณ์ของการต่อสู้กับการขยายตัวของขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย แต่เพราะในหลวงรัชกาล 9 ได้ทุ่มเททำงานหนักเพื่อสังคมไทยผ่านโครงการพระราชดำรินในพื้นที่ชนบทห่างไกลเป็นเวลาต่อเนื่องหลายทศวรรษ ซึ่งตรงกันข้ามกับผู้นำทหารและนักการเมืองที่มุ่งแสวงหาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง แม้ว่าสื่อต่างชาติจะตระหนักว่าการสนับสนุนของสถาบันกษัตริย์สำคัญต่อความมั่นคงของรัฐบาลทหาร เช่น รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ก็ตาม แต่ความสัมพันธ์นี้ก็ได้ถูกพิจารณาในเชิงวิพากษ์วิจารณ์ พวกเขาเลือกที่จะนำเสนอภาพลักษณ์กษัตริย์ผู้ทรงทศพิธราชธรรมซึ่งทรงอิทธิพลทางการเมืองให้กับในหลวงรัชกาลที่ 9 ในเวทีโลก

สภาวะดังกล่าวถูกท้าทายภายหลังการรัฐประหาร 2549 แม้ว่าฝ่ายรอยัลลิสต์จะโทษว่าเป็นความผิดของฝ่ายทักษิณและผู้สนับสนุนคนเสื้อแดงของเขา แต่สื่อมวลชนต่างชาติกลับชี้ว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการรับรู้ของพวกเขาก็คือ พฤติกรรมของผู้นำและกลุ่มการเมืองในเครือข่ายกษัตริย์ ที่ไม่สามารถปรับตัวให้ทันการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนไม่ยอมรับอำนาจการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนส่วนใหญ่ผ่านระบบรัฐสภาและการเลือกตั้ง ทำให้พวกเขาเลือกที่จะใช้แนวทางที่ละเมิดหลักการประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน และนิติรัฐในนามของการปกป้องสถาบันกษัตริย์ พฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้สื่อต่างชาติตั้งคำถามและตรวจสอบ

บทบาททางการเมืองสถาบันกษัตริย์มากขึ้นเรื่อยๆ จนกล่าวได้ว่าพวกเขาไม่ยอมรับคำกล่าวที่ว่ากษัตริย์อยู่เหนือการเมืองอีกต่อไป ในแง่นี้ พฤติกรรมของเครือข่ายกษัตริย์ที่ควรจะทำหน้าที่พิทักษ์ปกป้องและสร้างเสริมอำนาจและบารมีของสถาบันกษัตริย์ กลับส่งผลในทางตรงกันข้ามต่อสถานะของสถาบันกษัตริย์ในทัศนะของสื่อต่างชาติ พวกเขาได้ทำให้ภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ไทยในสายตาของประชาคมโลกนับจากการรัฐประหารในปี 2549 แตกต่างอย่างมากจากภาพลักษณ์ของสถาบันกษัตริย์ในช่วง 60 ปีแรกของการครองราชย์ของในหลวงรัชกาลที่ 9

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาไทย

- ธงชัย วินิจจะกุล. 2559. *โฉมหน้าราชาชาตินิยม*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- ธนาวิ โชติประดิษฐ. 2563. *จวบจันทร์แจ่มพ้านภาพ้อง: ศิลปะและศิลป์แห่งรัชสมัยรัชกาลที่ 9*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- พวงทอง ภวัครพันธุ์. 2556. *สงครามเวียดนาม: สงครามกับความจริงของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : คปไฟ.
- ไทยรัฐ. 2558. “โคตทูตสหรัฐฯ จัน ม.112 ย้อนให้ไปดูหมิ่น ปธน. มะริกัน.” 1 ธันวาคม 2558.

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Al Jazeera. 2013. “Thai Opposition to Boycott 2014 Election.” 21 December 2013. Accessed on 5 September 2014. <http://america.aljazeera.com/articles/2013/12/21/thai-opposition-toboycott2014election.html>
- Allman, T.D. 1973. “Bhumibol: Asian Phenomenon.” Far Eastern Economic Review. 17 December 1973. In *The King of Thailand in World Focus*, edited by Denis Gray and Dominic Faulder, 2008, 156-157. Singapore: Editions Didier Millet.
- Anderson, Benedict R. O’G. 1978. “Studies of the Thai State: The State of Thai Studies”, In *The Study of Thailand*, edited by Eliezer B. Ayal. Athens, Ohio: Ohio University Center for International Studies, 1978.
- Bandow, Boug 2014. “In Thailand Opposition Assaults Democracy As Voters Reelect Government: ‘Yellow Shirt’ Protestors Act Like Mussolini’s Black Shirts.” *Forbes*. 3 February 2014.
- BBC. 2008. “Thai Protesters Want New Coup.” 26 August 2008. Accessed on 29 October 2014. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7581565.stmm>.
- Campbell, Charlie. 2013. “Thailand’s Democrat Party is Hilariously Misnamed.” *Time*. 28 November 2013. Accessed on 29 October 2014. <https://world.time>.

com/2013/11/28/thailands-democrat-party-is-hilariously-misnamed/.

Crispin, Shawn W. 2011. "Royal Contradictions in Thailand." *Asia Times*. 13 December 2011. Accessed 13 November 2014. http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/ML13Ae01.html.

Far Eastern Economic Review. 1974. "King Bhumipol: "Politics is a Filthy Business." Far Eastern Economic Review. 18 October 1974. In *The King of Thailand in World Focus*, edited by Denis Gray and Dominic Faulder, 2008, 47-49. Singapore: Editions Didier Millet.

Grossman, Nicholas and Dominic Faulder, eds. 2011. *King Bhumibol Adulyadej: A Life's Work*, Singapore and Bangkok: Editions Didier Millet.

Gray, Denis D. and Dominic Faulder, eds. 2008. *The King of Thailand in World Focus*. Singapore: Editions Didier Millet.

Hartcher, Peter. 2004. "Thailand Elections: Opposition are Democrats in Name Only." *Sydney Morning Herald*. 4 February 2004.

Head, Jonathan. 2014. "Where is Thailand Heading after Protests?." *BBC News*. 7 March 2014. Accessed on 5 September 2014. www.bbc.com/news/world-asia-26467100?print=true.

The Independent. 2014. "Thai Princess Uses Social Media to declare War: Photos Posted by Princess Chulabhorn Mahidol Widely Interpreted as a Sign of Her Support for Anti-government Protesters." 11 February 2014. Accessed on 5 September 2014 <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/thai-princess-uses-social-media-declare-war-photos-posted-princess-chulabhorn-mahidol-widely-interpreted-sign-her-support-anti-government-protesters-9122267.html>.

Kazmin, Amy. 2006. "King Bhumibol Adulyadej." *Financial Times*. 23 September 2006. In *The King of Thailand in World Focus*, edited by Denis Gray and Dominic Faulder, 2008, 114-115. Singapore: Editions Didier Millet.

Kinder, Tabatha. 2014. "Who Will Succeed Thailand's King Bhumibol?" In *International*

- Business Times*, 7 August 2014. Accessed 5 September 2014 www.ibtimes.co.uk/who-will-succeed-thailands-king-bhumibol-1460220.
- Jenkins, David and Philip Bowring. 1981. "The Power Wielded by a Constitutional Monarchy." *Far Eastern Economic Review*. 19-25 June 1981. In *The King of Thailand in World Focus*, edited by Denis Gray and Dominic Faulder, 2008, 96-99. Singapore: Editions Didier Millet.
- Handley, Paul. 2006. *The King Never Smiles: A Biography of Thailand's King Bhumibol Adulyadej*. New Haven: Yale University Press.
- Macan-Markar, Marwaan. 2008. "Thailand Government Falls as Court Bans Ruling Party", *The Albion Monitor*. 2 December 2008. Accessed on 29 October 2014. <<http://www.monitor.net/monitor/0812a/copyright/thaigovernmentfalls.html>>
- McCargo, Duncan. 2005. "Network Monarchy and Legitimacy Crises in Thailand." *Pacific Review* 18, no. 4 (December 2005): 499-519.
- Mydan, Seth and Thomas Fuller. 2006. "With Premier at U.N., Thai Military States Coup." *New York Times*. 20 September 2006. Accessed on 30 October 2014. <https://www.nytimes.com/2006/09/20/world/asia/20thailand.html>.
- New York Times*. 2014. "Democracy in Thailand, Interrupted." 3 February 2014. Accessed on 30 October 2014. <https://www.nytimes.com/2014/02/04/opinion/democracy-in-thailand-interrupted.html>.
- Peleggi, Maurizio. 2002. *Lords of Things: The Fashioning of the Siamese Monarchy's Modern Image*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Prachatai*. 2011. "Princess: Country burning last year brought great sorrow to the King and Queen." 4 July 2011. Accessed 10 October 2014. <http://www.prachatai.com/english/node/2406>.
- Reuters*. 2008. "Thai Queen Weighs in with Anti-government Protesters." 13 October 2008. Accessed on 30 October 2014. <https://www.reuters.com/article/us-thailand-protest-idUSTRE49C56K20081013>.

- Rex, Brian. 2011. "Monarchy in spotlight: tensions that threaten new turmoil in Thailand", *The Independent*, 23 June 2011. Accessed on 30 October 2014. <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/monarchy-spotlight-tensions-threaten-new-turmoil-thailand-2301364.html>.
- Shrum, L.J. 2017. "Cultivation Theory: Effects and Underlying Processes." In *The International Encyclopedia of Media Effects*. Edited by Patrick Rossler, 1-12. John Wiley & Sons, 2017.
- Streckfuss, David. 2014. "Freedom and Silencing under the Neo-Absolutist Monarchy Regime in Thailand, 2006-2011." in *"Good Coup" Gone Bad: Thailand's Political Developments since Thaksin's Downfall*. edited by Pavin Chachavalpongpun, Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.
- Thak Chalormtiarana. 1979. *Thailand: The Politics of Despotism Paternalism*. Bangkok: Thammasat University Press.
- The Economist*. 2006. "Thailand's Military Coup: Old Soldiers, Old Habits", 21 September 2006. Accessed on 30 October 2014. <https://www.economist.com/special-report/2006/09/21/old-soldiers-old-habits>.
- The Economist*. 2008a. "The King and Its Crisis: A Right Royal Mess." 4 December 2008. Accessed on 30 October 2014. <https://www.economist.com/briefing/2008/12/04/a-right-royal-mess>.
- The Economist*. 2008b. "Thailand's Monarchy: The King and Them", 4 December 2008. Accessed on 30 October 2014. <https://www.economist.com/leaders/2008/12/04/the-king-and-them>.
- The Economist*. 2008c. "Thailand: Under Siege." 26 August 2008. Accessed on 30 October 2014. <https://www.economist.com/asia/2008/08/26/under-siege>.
- The Economist*. 2009. "The Trouble with the King." 16 April 2009. Accessed on 30 October 2014 <https://www.economist.com/asia/2009/04/16/the-trouble-with-the-king>.

- The Economist*. 2010. "Thailand's Succession, As Father Fades, His Children Fight." 18 March 2010. Accessed on 30 October 2014 <https://www.economist.com/briefing/2010/03/18/as-father-fades-his-children-fight>.
- The Economist*. 2014a. "Thailand's Coup: The Path to the Throne." 24 May 2014. Accessed on 30 October 2014. <https://www.economist.com/asia/2014/05/22/the-path-to-the-throne>.
- The Economist*. 2014b. "The Future of Thailand's Elite: Helplessly Hoping." 6 May 2014. Accessed on 30 October 2014. <https://www.economist.com/banyan/2014/05/06/helplessly-hoping>.
- The Nation*. 2008. "Queen Attends Slain Protester's Cremation." 14 October 2008.
- The Observer*. 1960. "The King of Siam." 17 July 1960. In *The King of Thailand in World Focus*, edited by Denis Gray and Dominic Faulder, 2008, 49-51. Singapore: Editions Didier Millet.
- The Wall Street Journal*. 2013. "Thailand's Disloyal Opposition." 23 December 2013. Accessed on 30 October 2014. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304020704579275631180950354>.
- The Wall Street Journal*. 2014. "Thailand's Aristocratic Dead-Enders." 7 May 2014. Accessed on 30 October 2014. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702304431104579547340574302518>.
- Time*. 1966. "A Monarchy Fights for Freedom." 27 May 1966. In *The King of Thailand in World Focus*, edited by Denis Gray and Dominic Faulder, 2008, 53-56. Singapore: Editions Didier Millet.
- Uwanno, Bowornsak. 2009. "The Law of Inviolability in Thailand"; "Thai Culture and the Law on Lese Majeste"; "Lese Majeste: Abuse and Benevolence", *Bangkok Post*, 7-9 April 2009.
- Uwanno, Bowornsak. 2014. "Ten Principles of a Righteous King and the King of Thailand." *Thailand Today*, 3 April 2014. Accessed on 23 October 2014.

<http://m.thailandtoday.in.th/monarchy/elibrary/article/167>.

Winichakul, Thongchai. 2014. "The Monarchy and the Anti-Monarchy: Two Elephants in the Room of Thai politics and the State of Denial." In *Good Coup Gone Bad: Thailand's Political Developments since Thaksin's Downfall*, edited by Pavin Chachavalpongpun, 79-108. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Wright, Tome. 2014. "Thai Monarch Is a Factor in Dispute." *The Wall Street Journal*, 23 May 2014. Accessed on 25 October 2014. <https://www.wsj.com/articles/SB10001424052702303980004579580240531749428>